

Jože RAMOVŠ

Pogrebni govor za dr. Janeza Ruglja

15. februarja 2008 je po hudi bolezni umrl znani psihiater in začetnik zdravljenja alkoholikov v Sloveniji, dr. Janez Rugelj. Zdravljenje alkoholikov vsekakor sodi v področje psihoterapije in socioterapije, zato v spomin na pokojnega pionirja na tem področju objavljamo pogrebni govor dr. Jožeta Ramovša.

Spoštovani domači in prijatelji pokojnega dr. Janeza Ruglja!

Dr. Janez Rugelj je v miru in spokojnosti sklenil svoje dinamično življenje in delo. Pred nami sta žara z njegovim pepelom in slika iz let, ko je bil postaven mož. V nas, ki smo tukaj zbrani, in v številnih ljudeh po Sloveniji in tujini, žive spomini nanj, doživetja in izkušnje z njim kot očetom, možem, sorodnikom, sodelavcem, prijateljem, znancem, planincem, terapevtom, izzivalnim predavateljem, piscem člankov, knjig, televizijskim in radijskim govorcem.

Pred obličjem smrti, te krute sestre, ki nas vse čaka na koncu življenjske poti, se poslavljamo od enega najbolj znanih Slovencev zadnjih desetletij. V njegovem duhu radovednosti na neskončni poti do zadnjih odgovorov se sprašujemo, kdo je bil ta človek in kdo ostaja za nas tudi danes in jutri. *Kakšno je sporočilo tvojega življenja, Janez?*

To se sprašujem sam pri sebi kot človek, saj sem z njim sodeloval kot prostovoljec več kot poldrugo desetletje. Na željo njegovih najbližjih se sprašujem tudi glasno skupaj z vsem tem žalnim zborom.

Rodil se je poleti 1929 na Brezovici pri Mirni, sredi mehko gričevnate Dolenjske. Bil je ponosen na svoj rojstni kraj, hvaležen za vse, kar je prejel v otroštvu doma, in okolju, zlasti da ga je učiteljica v osnovni šoli usmerila v »uka žejo«. Kot nadarjenemu in pridnemu učencu je omogočila, da je en razred preskočil.

Še preden je končal osnovno šolo, je vzplamtel vojni požar. Štirinajstletni Janez je postal v okupirani domovini vojak, partizan z orožjem v roki. Je to izjemno junaštvo, kot so nas učili? Je to tragika, kot govorimo danes pri pogledu na mobilizirane otroke v Afriki? Vsekakor je bistveni del poti v nadaljnjem življenju Janeza Ruglja. Iz vojne je prinesel nezlomljivo voljo do svobodne samostojnosti pa tudi spomin na neznosne bolečine ozebljih nog, opojno veselje, da je živ, in divji odpor do nevidnega sovraga, ki ljudi zavaja v stiske, odvisnosti, ožino življenja in smrt. Igrivo otroštvo in zaupanje v svet sta prekrili revolucionarna volja in sila.

Že med vojno in po njej je šel na humano poklicno pot zdravljenja. Od vojaškega sanitejca ob koncu vojne je imel dolgo pot in veliko bojev, da je po več ko dveh desetletjih postal zdravnik in specialist psihiater. Četrto stoletja je kot višji častnik in komunist z vsemi svojimi sposobnostmi služil armadi v strogem vojaškem sistemu. Nato je šel v civilno zdravniško službo. Sprejel ga je znani slovenski psihiater, dr. Lev Milčinski, da bi vzpostavil sodobno zdravljenje alkoholikov. Za to svoje poslanstvo se je šel temeljito usposobit v Zagreb k dr. Vladimiru Hudolinu, avtorju mednarodno znane in zelo uspešne socialnozdravstvene metode.

Od tukaj naprej ga slovenska javnost pozna. V začetku sedemdesetih let je bila njegova novo osnovana alkohološka bolnišnica na Škofljici v središču medijske pozornosti in strokovnega razvoja. Ustanovil je več kot 100 KZA po vsej Sloveniji z okrog 2.000 zdravlenci in njihovimi družinami, izobraževal je več sto zdravnikov, socialnih delavcev, medicinskih sester in drugih strokovnjakov za terapevte, slovenska skupščina je sprejela nacionalni program boja proti alkoholizmu ... Za popolnejšo sliko je treba dodati kako zgodbo, npr. mlade matere alkoholičarke, katere desetletni otrok je bil zasvojen z alkoholom še iz časa nosečnosti in skrajno vzgojno zanemarjen, dobesedno socializiran v bolnem življenjskem in sožitnem slogu. Ko se je mati zdravila, je dr. Rugelj potegnil iz reje k njej v bolnišnico tudi njenega otroka. Medicinske sestre,

sozdravljenci, zdravniki in sama dva pa so se skupaj učili živeti trezno in urejeno, da sta po nekaj mesecih sin in mati kot zdravljeni alkoholika odšla v lepši del svojega življenja.

Rugljeva poklicna pot se je od tedaj vila skozi tesni med Scilo in Karibdo sporov in bojov za delo ter za priznanje in razvoj njegove ambulantne socialno andragoške metode, s katero je v številnih terapevtskih skupinah, klubih in terapevtski skupnosti pomagal družinam alkoholikov, »faliranim« študentom in drugim ljudem v stiskah. Njegova terapevtska sredstva so bila številne dejavnosti za telesno moč in vzdržnost, nenehno dviganje izobrazbe in kulturne širine, sproščanje napetosti in obenem skrajno napenjanje sposobnosti z naporji, zlasti pa iskreno medsebojno komuniciranje dobrih izkušenj v skupinah. V Rugljevem terapevtskem sistemu je poleg vseh terapevtskih sredstev bila odločilna tudi njegova karizmatična osebnost avtoritativnega očetovskega vodje.

Kaj torej ostaja na tej strani ob odhodu Janeza Ruglja v skrivnostni predor smrti?

Nedvomno da je bil začetnik slovenske alkoholologije in na tem področju ves čas najbolj viden strokovnjak. To je velika stvar, kajti čezmerno pitje je pri nas največji bazen človeškega trpljenja, obdan s stražo peklenskih jezdecev: nasiljem, zlorabami, nesrečami, razvajenostjo, nezrelostjo, nevrotičnostjo, neuresničenimi življenjskimi možnostmi in zmožnostmi ...

Gotovo je bil dr. Janez Rugelj »izvenserijski« strokovnjak in človek, kot so ga radi imenovali njegovi hrvaški strokovni prijatelji s Hudolinom na čelu. Izjemen je bil v provociranju posameznika, družine, skupine ali celotne narodne skupnosti iz mrtvila v patološkem ravnotežju bolnih obrambnih mehanizmov. V tem je bila njegova nadarjenost podobna starim judovskim prerokom. Seveda je žela tako navdušenje kot zgražanje in nesporazume, posredno pa je mnoge prebudila, da so se zganili in našli svojo boljšo pot skozi življenje. Nobeno zdravilo pa ni za vse bolezni in noben človek ni »tavžentroža« za težave vseh ljudi, tem manj nas, današnjih ljudi, ki se veliko bolj zavedamo svojih pravic o samostojnosti in svobodi kakor svojih dolžnosti za lepo medsebojno sožitje.

Veliko je dejstvo, da se je dr. Rugelj s svojim življenjem in delom držal ponižanih in razžaljenih ljudi. S pristno empatijo je sprejel vsakogar v stiski in naredil, kar je znal in mogel. Uresničil je temeljno komunistično in krščansko vrednoto solidarnosti z ljudmi v stiskah.

Nedvomno je bil nedosegljiv delavni garač, asket in človek železnega reda pri sebi in v okolju. Nedvomno je bil človek, ki se je s posebno strastjo vse življenje učil in izobraževal.

In zorel ... Za rojstvo človek dozori v materinem trebuhu, za hojo in govor dozori v prvem letu življenja, za šolo v prvih petih letih, spolno dozori v puberteti, za samostojno poklicno in družinsko življenje dozori v času mladostništva, kot oče ali mati dozori do osamosvojitve otrok, za vse fineše svojega poklica zori pri svojem delu in sodelovanju vse življenje ... V nekaterih stvareh pa človek dozori šele, ko nemočan obstane, ko trpi in je povsem odvisen od pomoči drugih. Ta zrelost je, da človek sprejme od življenja dobro in hudo, da sproščeno izpusti iz krčevitega prijema svoje priljubljene življenjske zmote, da zgosti svojo življenjsko izkušnjo v zadnjo modrost, namreč da človek ni nadčlovek, da se uresničuje lahko le z roko v roki z drugimi, da imajo svoj nenadomestljivi smisel v življenju in sožitju ljudi tudi nemoč, trpljenje, zmote, smrt in nedoumljive skrivnosti. To zorenje nam vsem zelo ovirajo velike zmote 20. stoletja o nadčloveku in popolni družbi. Pokojni Janez je v zadnjem boju, ko je držal svojo tresočo roko v topli roki svojcev, vdano sprejel svoje hudo trpljenje in nemoč. Dopolnil je krog življenjskega zorenja vse do zadnje modrosti, ko človek odloži svoj bojni oklep in prejme novo moč, sprejme, česar ni mogoče spremeniti, v tem pa odkrije nove možnosti.

Dragi Janez! Hvaležen sem ti, da sem se od tebe veliko naučil. Prav tako moja žena, s katero sva se srečala pri tebi na Bohoričevi, hvaležni so ti številni strokovnjaki. Hvala ti v imenu alkoholološke stroke! S tisoči zdravljenih alkoholikov in njihovih svojcev po Sloveniji sem ti hvaležen, da si utrl predor skozi najvišjo goro človeškega gorja pri nas in skoraj štirideset let

skozenj vodil ljudi na sončno stran življenja. Posebej sem ti hvaležen za zgled človeškega zorenja v nemoči zadnjih dni tvojega življenja. Eden od tvojih kolegov zdravnikov mi je včeraj dejal: »Tudi Rugljev zgled umiranja nas zavezuje, da preprečimo zlo evtanazije v prihodnjih letih, ko bo družbo zalival val množice onemoglih starih ljudi.«

Dragi Janez! Vsak po svoje bomo delali dobro naprej, da ohranimo upanje na svetlobo solidarnosti v urah mraka. Delali bomo tudi v moči tega, kar smo se naučili od tebe.

Svojcem in vsem žalujočim izrekam sožalje!

Spoštovani navzoči! Ker se je Janez držal starodavne tradicije, imam po stari slovenski pogrebni navadi še pravno dolžnost, da v imenu pokojnega prosim vse žive za odpuščanje, kar ni bilo dobro, in zaželim vsem notranjo pomiritev za hudo, če ga je bil kdo deležen.

Janez, počivaj v večnem miru človeka, ki je dovršil svoje življenjske naloge! □

Jože Ramovš, Rugljev prostovoljski sodelavec